

Oprema i uvod: Dubravko Adamović

Ako si date samo malo truda i uz pomoć svemoćnoga interneta pregledate sve dostupne seosko-turističke destinacije, siguran sam kako će vas iznenaditi njihova brojnost, raznovrsnost, ali i prostorna pokrivenost kontinentalne Hrvatske. Iako su mnogi svoje temelje počeli kopati još za »juge«, činjenica je kako su kontinentalni turizam onoga doba predstavljale tek samo Rastoke i zadimljena plitvička *Lička kuća* na putu prema Jadranu (Titina rodna kuća u Kumrovcu i preostali uzorak *njegove* kovane ograde u Velikome Trojstvu »brendirane« su, pak, po drugome »ključu«). Izletnički turizam naših, bolje stojećih, obitelji i napaljenih postadolescentskih skupina, tih se godina, uglavnom prigodničarski, prakticirao na preostaloj mađarskoj kaljuži Panonskoga mora – *Balatonu*, ili, pak, na zatravljenim dravskim šljunčarama s novokomponiranim vikend-naseljima.

Kako imalo ozbiljniji razvoj kontinentalnoga turizma u nas izravno ovisi o razvijenosti prometne infrastrukture i njenom umrežavanju s europskim dionicama, bojim se kako ćemo se, po svemu sudeći, još podosta načekati dok se u našim seoskim odmorištima ne počne tražiti »krevet više«. Naime, početni entuzijastički zamah autocestovnoga povezivanja Hrvatske s turistički opsesioniranim euroljanima, gotovo od samoga početka pratila je i adekvatna lepeza nepovratnih i subvencioniranih poticaja, među kojima je još od 2007. najprimamljiviji *Program kreditiranja seoskog turizma »RAZVOJ TURIZMA NA SELU«*

, za koji je iste godine otvoren i *Javni poziv za uključivanje*

. Međutim, kako se kod nas nikada unaprijed ne zna u kojemu će smjeru evoluirati um i moral naših političara, tako je cijeli naš kraj, isključivanjem iz obećavanoga prometnoga umrežavanja, ostao samo na kreditnom cjedilu i pukim tlapnjama o turističkome Eldoradu. Besramno izigrani, ostali smo izvan jednadžbe u kojoj smo mi trajna nepoznanica X, a »partnerska« nam Podravina – poznanica Y – bez kamenja, tunela i vijadukata.

Na drugoj, pak, strani, na jugu Hrvatske, budi se zaleđe. Oni ZNAJU kako je njihov opstanak i razvitak baš sudbinski vezan uz bijeg iz prometne izolacije. O mukotrpnosti toga puta, njihovoj upornosti i odlučnosti, svjedoči naš gost, kolega Nedjeljko Musulin.

Piše: Nedjeljko Musulin

Dvije male dalmatinske općine, Pojezerje i Kula Norinska, s 3200 stanovnika, u zaleđu doline Neretve, hrvatskoga Eldorada, i Ploča, zahvaljujući svome geo-položaju u Dubrovačko-neretvanskoj županiji, trenutno su najprivlačnije investicijske destinacije na jugu Hrvatske. Potvrđuju to i najavljeni projekti: sustav malih brana za zaustavljanje dotjecanja slane vode u Neretvu, kanalizacijski sustav u sklopu projekta »Jadran« i plana Hrvatskih voda, 16-kilometarska brza cesta od Luke Ploče i Grada Ploča do prometnoga čvora 'Ploče 1' u Pozloj Gori, na sjevernoj strani Maloga Prologa, te inter-regionalno prometno čvorište na području Novih Sela gdje će se spajati autocesta Zagreb - Split (Dugopolje) – Ploče – Dubrovnik i koridor 5c Mađarska – Osijek – Sarajevo, što će čvršće povezati sjever i jug Hrvatske. Odatle je, naime, trasa Dalmatine krenula u smjeru Dubrovnika.

IZGRADNJA INTER-REGIONALNOG PROMETNOG ČVORIŠTA U NOVIM SELIMA

Na prostranoj kamenitoj zaravni s južne strane budućega prometnog čvorišta i ceste D-62, bivšega Napoleonova puta, nadomak Metkoviću, Opuzenu i Pločama, i nedaleko Međugorja, Tinova Vrgorca i predivnoga EtnoSela 'Herceg', tik uz državnu granicu s BiH, uskoro će na površini od 170 hektara biti izgrađena i prostrana gospodarska zona.

»Poduzetnička zona Nova Sela utemeljena je prostornim planom općine Kule Norinske. Riječ je o najvećoj gospodarskoj zoni, ne samo u Dubrovačko-neretvanskoj županiji i okolici, koja će imati iznimno veliko značenje za gospodarski razvoj doline Neretve i zaleđa hrvatskoga 'misira'.« – ističe načelnik Općine Kula Norinska, Nikola Krstičević, dodajući – »Izrađen je urbanistički i detaljni plan uređenja, a već su u tijeku građevinski radovi. Neočekivano je velik interes investitora, ponajviše iz naše Županije, jer je naša općina područje od posebne državne skrbi, tako da je budućim ulagačima porez znatno niži. Ovdje će se izgraditi i najveće prometno čvorište u ovom dijelu Europe, za što je Europska banka još prije nekoliko godina odobrila sredstva.«

Krstičević očekuje kako će ta poduzetnička zona biti drugo Dugopolje, te da će snažno potaknuti svekoliki razvoj juga Hrvatske, posebice razvoj gospodarstva. Inače i Krstičevića, rođenog Krvavčanina, baš kao i sve žitelje Neretvanske doline, itekako raduju razvojni projekti koji potiču i poljodjelstvo uz rijeku, lov i ribolov, stočarstvo te ruralni turizam kako bi se povećala zaposlenost i omogućio bolji standard življenja ljudi. Naime cilj je razviti obrtništvo, malo i srednje poduzetništvo, trgovinu, ugostiteljstvo i turizam općenito, dakako, popraviti i demografsku sliku. Krstičević kaže kako će se sve to brže postići izgradnjom modernih prometnica, posebice cjelovitom izgradnjom autoceste do Dubrovnika.

KULA NORINSKA POGODNA I ZA RURALNI TURIZAM

Načelnik Općine tvrdi kako upravo ti predjeli, u desnom zaobalju Neretve, imaju sve uvjete za razvoj ruralnoga turizma čija je svrha gostima omogućiti uživanje u prirodnim ljepotama podneblja, dakako, i u tradicijskim obrtima te bogatoj gastronomiji. Tu je i tradicijska arhitektura, i kulturno-povijesni spomenici, i sakralne građevine, kao sastavni milje hrvatske kulturne baštine. U sklopu turističko-ruralnih aktivnosti na tom području ostvaruju se i projekti vezani uz pješačenje, jahanje, veslanje i rad na imanjima, posebice na plantažama mandarina u Neretvanskoj dolini koja objedinjuje i predjele gdje se odvijaju aktivnosti na velikim gradilištima: poduzetnička zona, dionica autoceste Ravča-Nova Sela, dovršetak brze ceste Grad Ploče-Mali Prolog, odnosno, Pozla Gora, kao i 16-kilometarski odvojak suvremenog autoputa.

«Kula Norinska je smještena u srcu doline Neretve, između gradova Metkovića i Opuzena, uz rijeku, željezničku prugu i Jadransku magistralu (D-8), bivši Napoleonov put, i cestu Metković-Ploče. Naš je kraj pogodan za uzgoj svih poljodjelskih kultura, proizvodnju zdrave hrane i razvoj ruralnoga turizma. Sva su naša naselja umrežena i povezana državnim, županijskim i lokalnim prometnicama, a baš područjem naše općine, koja je uglavnom brdska, prolazi koridor 5c te elektroprijenosni i magistralni telekomunikacijski koridori. Ipak, najveći nam je problem zaslantjenje Neretve zbog smanjenog dotoka slatke vode iz gornjega toka u BiH, gdje riječnu vodu zaustavljaju brane i akumulacijska jezera tamošnjih hidroelektrana, zbog čega najviše strahuju naši poljodjelci: povrtlari, voćari, ribari, lovci i turistički djelatnici. Kao da se zaboravlja kako ljudi ovog kraja žive isključivo od poljodjelstva, proizvodnje zdrave hrane, stočarstva i ruralnoga turizma. Sa svime smo pravodobno upoznali gotovo sve institucije RH nadležne za proizvodnju zdrave hrane, ruralni razvoj i seoski turizam poput: Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva, Ministarstva kulture i Hrvatske gospodarske komore – zajednice ruralnog turizma.» - upozorava načelnik Nikola Krstičević, dipl. oec.

KAKO RIJEŠITI PROBLEM ZASLANJENJA VODE RIJEKE NERETVE

Mjerodavni inženjeri, voditelji poslova na gradilištu, kažu nam kako je pri kraju izgradnja brze

ceste Ploče-Pozla Gora, tik uz granicu s BiH, dok je najveći dio te prometnice ceste Luka i Grad Ploče – Karamatići, duljine deset kilometara, bio dovršen još prije nekoliko godina. Na cijeloj trasi ceste je ugrađena hidroizolacija, postavljeni su odbojnici i zaštitne žičane ograde, rasvjeta u tunelima i prometna signalizacija, a uređen je i okoliš. Inženjeri ističu kako je riječ o posve zahtjevnim projektima izgradnje dionice autoceste i odvojka brze prometnice, na kojima je mnogo tunela, vijadukata, prilaza, raskrižja, odmorišta i ostalih sadržaja, jer se probijaju kroz ljuti dalmatinski krš.

Posebice je zahtjevana gradnja dionica prometnice Karamatići – Mali Prolog (Pozla Gora), duga šest kilometara, prema granici s BiH. Naime stručnjaci ističu kako je prometno čvorište Ploče '1' s prvotne lokacije u Karamatićima pomaknuto za šest kilometara na sjevernu stranu Malog Prologa, u zonu Pozle Gore. Za toliko je produljena i gradnja brze ceste od Luke i Grada Ploče do klasičnoga prometnog čvora Ploče '1', koja tako, umjesto deset kilometara prema prvotnom projektu, ima šesnaest kilometara. Mladi inženjer Leko mi kaže kako su se na dodanih šest kilometara prometnice sagradila i dva tunela 'Puljani' i 'Kobiljača', kroz istoimena brda u Općini Pojezerje, gotovo na istočnom rubu Vrgoračko-neretvanskog polja, oaze u zaleđu Makarske rivijere, Grada i Luke Ploče te Neretvanske doline i Narone (Vid kod Metkovića).

MODERNE PROMETNICE I RURALNI TURIZAM - BUDUĆNOST NERETVANSKE DOLINE I JUGA HRVATSKE

»Bila je zahtjevana i izgradnja čvora 'Čeveljuša', kao i na donjoj poddionici brze ceste do samoga ulaza u Luku Ploče. No, sve građevinske aktivnosti na toj prometnici, kao i na svim tunelima i vijaduktima te na novom terminalu u pločanskoj luci, odvijale su se, gotovo, prema predviđenom planu. U taj smo terminal ugradili više od milijun prostornih metara kamena i taj smo materijal uspjeli dovući s trase brze ceste.« - ističe inž. Leko, dodajući kako je za gradnju novog terminala u pločanskoj luci bila zadužena splitska građevinska tvrtka «Instruktor-Inženjering».

Inače, u Lučkoj upravi Ploče ističu kako je u prvoj fazi izgrađena operativna obala dulja od 300 metara s rampom za prihvat ro-ro brodova te ogromno skladište na četiri hektara. Kontejnerski terminal se prostire na 430 metara obale i ima nešto manje od 30 hektara ukupnog skladišnog prostora. U upravi računaju kako im ti kapaciteti omogućuju promet od, čak, 400 tisuća kontejnera godišnje, a uz to su im osigurali i ulazno-izlazna vrata za koridor 5c. Svi u Neretvanskoj dolini, kao i u zaleđu Grada Ploče i rijeke Neretve, očekuju brži razvoj ruralnog turizma zahvaljujući upravo modernim prometnim infrastrukturnim sadržajima.

Također, nazire se i završnica dionice buduće autoceste Ravča-Nova Sela, prema Dubrovniku, s mnogo usjeka, nasipa, vijadukata, mostova, tunela, nadvožnjaka, podvožnjaka, potpornih

zidova, objekta u sastavu projekta kakav još nije viđen ni zapamćen na području Dalmacije još od izgradnje Dioklecijanove palače. To potvrđuje i već izgrađen impresivni vijadukt-most »Kotezi-Paklina« iznad polja Bunina, na južnoj strani Tinova Vrgorca, na betonskim stupovima višim od 30 metara i dugačak 1250 metara, naravno, i mnoge slične građevine na brzoj cesti Grad i Luka Ploče – Mali Prolog, odnosno, Pozla Gora.